

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om undantagstillämpning av 8 och 11 §§ lagen om stöd för hemvård av barn

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stadgas en lag om undantagstillämpning av 8 och 11 §§ lagen om stöd för hemvård av barn. Enligt lagen skall beloppet av hemvårdsstödet basdel och markbeloppet för inkomstgränsen för full tilläggsdel inte indexjusteras 1997.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1997 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1997 och gälla till utgången av 1997.

MOTIVERING

1. Nuläge

Enligt den temporärt ändrade 2 § lagen om stöd för hemvård av barn (797/92, ändr. 1287/92) avses med stöd för hemvård av barn ett ekonomiskt stöd som betalas till föräldrarna till eller andra vårdnadshavare för ett barn som inte har fyllt tre år för ordnande av vården av barnet. Stödet består av en basdel, en syskonförhöjning och en inkomstbunden tilläggsdel.

Enligt 8 § 2 mom. (1525/95) har basdelen från ingången av 1996 varit 1 500 mk per kalendermånad.

Enligt 9 § 3 mom. är syskonförhöjningen 20 % av basdelen, numera 300 mk per kalendermånad.

Enligt 11 § 1 mom. är tilläggsdelens fulla belopp 80 % av basdelen, numera 1 200 mk per kalendermånad. Tilläggsdel till fullt belopp beviljas enligt paragrafens 2 mom.

(1525/95) en familj vars inkomster är högst 4 617 mk per kalendermånad. Om familjens inkomster är större, minskas tilläggsdelen till fullt belopp med 15 % av det belopp med vilket familjens inkomster överstiger gränsen i fråga. Tilläggsdelen faller bort då månadsinkomsten överstiger 12 613 mk.

Enligt lagens 8 § 3 mom. och 11 § 3 mom. (1525/95) justeras basdelens belopp och inkomstgränsen för full tilläggsdel kalenderårsvis enligt det löneindex som varje år fastställs för tillämpningen av den första meningen i 9 § 2 mom. lagen om pension för arbetstagare.

Enligt lagens 28 § 1 mom. (1525/95) motsvarar det nuvarande beloppet av basdelen och det nuvarande markbeloppet för inkomstgränsen för tilläggsdelen det löneindex som enligt den första meningen i 9 § 2 mom. lagen om för pension för arbetstagare har fastställts för 1996.

2. Föreslagna ändringar

Den 16 augusti 1995 kom regeringen i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 1996 överens om de tilläggsbesparingar som enligt regeringsprogrammet och dess tilläggsprotokoll skall göras 1997—1999. Stödet för hemvård av barn hörde till de förmåner vilkas indexjustering man beslöt avstå från att göra 1997 och 1998.

Enligt moment 33.32.30 i budgetpropositionen för 1997 avlåter regeringen till riksdagen en proposition med förslag till lag genom vilken indexjusteringar inte skall göras i fråga om hemvårdsstödet basdel och inkomstgränsen för tilläggsdelen 1997.

På grundval av det ovan anförda föreslås att beloppen av hemvårdsstödet basdel och inkomstgränsen för full tilläggsdel inte indexjusteras 1997. Avsikten är att stadga om detta i en särskild lag enligt ett lagförslag.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

År 1996 har stödet för hemvård av barn omfattat i medeltal 80 000 familjer per månad. Det totala beloppet av månatligt stöd till familjerna har i medeltal uppgått till 1 981 mk. Syskonförhöjningen har månatligen omfattat i medeltal 43 000 familjer och 53 000 barn. I medeltal 48 000 familjer har fått tilläggsdel. Den genomsnittliga tilläggsdelen har varit ca 809 mk per månad. Åren 1996 och 1997 har de totala kostnaderna för hemvårdsstöd varit uppskattningsvis 2 mrd. mk.

Som det löneindextal som avses i den förslagna meningen i 9 § 2 mom. lagen om pension för arbetstagare har för 1996 fastställts 1760. Det nuvarande beloppet av hemvårdsstödet basdel och den nuvarande tilläggsdelen till fullt belopp motsvarar nämnda löneindextal.

Stegringen i löneindextalet för 1997 har uppskattats till 1,9 %. Justerad på detta sätt skulle basdelen från ingången av 1997 vara 1 528 mk i stället för nuvarande 1 500 mk, syskonförhöjningen 306 mk i stället för nuvarande 300 mk och tilläggsdelen till fullt belopp 1 222 mk i stället för 1 200 mk per kalendermånad. Inkomstgränsen för full tilläggsdel skulle vara 4 707 i stället för nuvarande 4 617 mk per kalendermånad. Tilläggsdelen skulle falla bort när inkomsterna

överstiger 12 848 mk i stället för nuvarande 12 613 mk.

Det föreslagna slopandet av indexförhöjningen av hemvårdsstödet skulle på årsnivå betyda en inbesparing på ca 44 milj. mk av de totala kostnaderna för hemvårdsstödet.

Staten deltar i finansieringen av socialvården genom de statsandelar för driftskostnaderna som enligt lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/92) betalas kommunerna på kalkylerade grunder. Hemvårdsstödet är sådan statsandelsverksamhet som avses i den nämnda lagen. Indexjusteringarna i anslutning till statsandelsverksamheten inverkar dock inte omedelbart på kommunernas statsandelsbelopp, eftersom indexjusteringarna av statsandelarna baserar sig på 5 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna (688/92) enligt vilket förändringen i kostnadsnivån räknas ut så, att två tredjedelar av förändringen anses bero på förändringen i den allmänna förtjänstnivån och kommunernas lönebundna avgifter samt en tredjedel på förändringen i den allmänna prisnivån. Den inbesparing som erhålls inverkar sålunda på kommunernas ekonomi som tilläggsinbesparingar.

För de enskilda familjerna skulle slopandet av indexförhöjningen av stödet för hemvård av barn betyda ett bruttointkomstbortfall på 6—62 mk per månad beroende på familjens storlek.

Förändringen i basdelen inverkar även på beloppet av det partiella stödet för hemvård. Enligt lagens 11 a § 3 mom. utgör det partiella stödet för hemvård per år 25 % av basdelen. Efter förändringen skulle stödet vara 382 mk i stället för nuvarande 375 mk.

3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Propositionen har inga verkningar i fråga om organisation och personal.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet.

5. Andra omständigheter som inverkar på propositionens innehåll

I samband med budgetpropositionen för 1997 avlåter regeringen separat till riksdagen en proposition om revidering av lagstiftning-

en gällande stöd för vård av små barn. I propositionen föreslås att systemet för vård av små barn förenhetligas särskilt när det gäller avgifterna för barndagvård som anordnas av kommunerna, stödet för föräldrarnas vård av barn samt stödet för privat dagvård. Ändringarna avses träda i kraft den 1 augusti 1997. Avsikten är att i anslutning till reformen upphäva den nuvarande lagen om stöd för hemvård av barn jämte ändringar.

6. Ikraftträdande

Lagförslaget ansluter sig till budgetpropositionen för 1997 och avses bli behandlat i samband med den.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1997 och gälla till den 31 december 1997.

7. Lagstiftningsordning

I anslutning till den grundrättighetsreform som trädde i kraft vid ingången av augusti 1995 fogades de centrala sociala rättigheter-na till 15 a § regeringsformen (969/95).

Enligt paragrafens 2 mom. garanteras trygghet till basutkomst under arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och ålderdom samt med anledning av barnafödelse och förlust av vårdnadshavare. Även av social- och hälsovårdsutskottets utlåtande (ShUB 5/1994 rd) om ärendet framgår att trygghet garanteras under hela tiden för de livssituationer som uppräknas i början av stadgandet. Den trygghet som skall ges vid barns födelse och förlust av vårdnadshavare är däremot mera avhängig av prövning i fråga om längden i tid.

Enligt motiveringen i regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ändring av grundlagarnas stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/93 rd) avser stadgandet inte att säkra de nuvarande förmånssystemen, förmånernas nivå eller förutsättningarna för att erhålla dem i oförändrad form.

Kraven i stadgandet skulle enligt motiveringen inte motsvaras av sådana lagstiftningsändringar som skulle innebära ett väsentligt ingrepp i kärnan av den basutkomsttrygghet som skall skyddas på i stadgandet avsett sätt.

Paragrafens 3 mom. ålägger det allmänna

skyldighet att, enligt vad som närmare stadgas genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social- och hälsovårdstjänster, främja befolkningens hälsa samt stöda möjligheterna för familjerna och andra som svarar för omsorgen om ett barn att trygga barnets välfärd och individuella uppväxt.

Enligt social- och hälsovårdsutskottets utlåtande uppställer stadgandet förpliktelser för det offentliga att upprätthålla servicesystem som är avsedda för barnfamiljerna samt att genomföra familjepolitiska inkomstöverföringar. Stadgandet kompletterar det stöd som skall ges familjerna enligt paragrafens 2 mom., men sträcker sig tidsmässigt över hela den tid, då en person är minderårig och till skapande av förutsättningar för välfärd även därefter.

I motiveringen i lagsförslaget anges som exempel på sådana nu befintliga stödssystem som förverkligar stadgandets syfte bland annat barndagvårdssystemet samt det materiella stödet till barnfamiljerna, t.ex. genom barnbidrag och beskattning.

Ordalydelsen i 1 § lagen om stöd för hemvård av barn understryker att hemvårdsstödet är ett inslag i ett socialservicesystem med uppgift att, som alternativ till den av kommunen ordnade dagvården, stödja andra sätt att ordna vård av barn.

Hemvårdsstödet kan sålunda, med beaktande av de ställningstaganden som kommer till synes i ordalydelsen i 15 a § regeringsformen, motiveringen till paragrafen och särskilt social- och hälsovårdsutskottets betänkande närmast anses falla in under de garantiåtgärder som stadgas för det offentliga i paragrafens 3 mom.

Enligt regeringens uppfattning kan det nu föreslagna slopandet av indexjusteringarna av hemvårdsstödet inte anses innebära en så väsentlig minskning av stödet till dem som svarar för omsorgen om ett barn, att inte stödets storlek fortfarande skulle kunna anses som tillräckligt med hänsyn till den i 15 a § 3 mom. avsedda tryggande uppgiften eller att det annars heller skulle vara fråga om ett ingrepp i kärnan av de rättigheter som tryggas enligt 15 a § regeringsformen.

Enligt regeringens uppfattning förutsätter den föreslagna lagen inte att den bör behandlas i grundlagsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om undantagstillämpning av 8 och 11 §§ lagen om stöd för hemvård av barn

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §
Oberoende av vad som i 8 § 3 mom. och 11 § 3 mom. lagen om stöd för hemvård av barn stadgas om justering av markbeloppen för basdelen och inkomstgränsen för tilläggsdelen enligt det löneindex tal som årligen skall fastställas för tillämpningen av den

första meningen i 9 § 2 mom. lagen om pension för arbetstagare, justeras beloppen inte 1997.

2 §
Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997 och gäller till den 31 december 1997.

Helsingfors den 4 oktober 1996

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Terttu Huttu-Juntunen